

politics/4103743-poturaev-poasniv-krizu-golosuvan-u-radi-nepopularnimi-iniciativami-uradu.html

5. «5. Твій. Український. Інформаційний» <https://www.5.ua/polityka/verkhovna-rada-v-kryzi-monobilshist-rozpadaietsia-kliuchovi-rishennia-zavysaiut-podrobytsi-372634.html>

6. Зцілення ран конфлікту. Медіація може допомогти. Ален Лемперер, Жак Зальцер, Орельєн Колсон, Ірина Кордунян, Мішель Пекар, Юджин Б. Коган. Київ: Видавництво РАЦІО, 2024, 344 с.

7. Закон України «Про медіацію» № 1875-IX від 16.11.2021 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

8. Закон України «Про регламент Верховної Ради України» № 1861-VI від 10.02.2010 року <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1861-17#Text>

УДК 340.1

Василик І. Б.

к.і.н., доцент, проректор Вищої школи адвокатури, керівник Центру досліджень адвокатури і права НААУ

АДВОКАТУРА УКРАЇНИ: СЬОГОДЕННЯ ТА ВИКЛИКИ

Сучасна адвокатура України є фундаментальним інститутом правової держави, який забезпечує реалізацію конституційного права громадян на професійну правничу допомогу. В умовах повномасштабного воєнного вторгнення, глобальних геополітичних змін та внутрішніх реформ, роль Національної асоціації адвокатів України (НААУ) як єдиної професійної організації стає визначальною для збереження незалежності професії та дотримання верховенства права.

Адвокатура в умовах воєнного стану

Згідно з офіційними даними НААУ (unba.org.ua), одним із ключових викликів сьогодення є адаптація діяльності адвокатів до умов воєнного стану. НААУ активно працює над забезпеченням безперервності доступу до правосуддя. Важливим аспектом є підтримка адвокатів, які стали внутрішньо переміщеними особами або захищають країну в лавах Збройних Сил України.

Керівництво НААУ забезпечило функціонування Єдиного реєстру адвокатів України (ЄРАУ) у безперебійному режимі, що дозволяє верифікувати повноваження адвоката в будь-якій точці країни та за її межами. Крім того, на офіційному сайті асоціації висвітлюється діяльність Комітету з питань захисту прав адвокатів, який фіксує численні порушення професійних гарантій, пов'язані з безпековою ситуацією та зловживаннями з боку правоохоронних органів під приводом особливого правового режиму.

Цифровізація адвокатської діяльності та використання інструментів штучного інтелекту.

Розвиток проекту «E-advokat» є стратегічним пріоритетом НААУ. Впровадження електронного кабінету адвоката дозволило суттєво спростити процедуру генерації ордерів, сплати внесків та доступу до навчальних матеріалів Вищої школи адвокатури.

Інтеграція з підсистемою «Електронний суд» стала викликом, який вимагав від адвокатської спільноти швидкого опанування нових технологій. Проте, це значно підвищило ефективність представництва інтересів клієнтів у судах в умовах логістичних обмежень. Цифровізація також стосується і підвищення кваліфікації: перехід більшості освітніх заходів у онлайн-формат забезпечив рівний доступ до знань для адвокатів з усіх регіонів.

Платформа НААУ еволюціонувала у повноцінну цифрову систему. Окрім генерації електронних ордерів, впроваджено інструменти штучного інтелекту для аналізу судової практики, а Вища школа адвокатури (ВША) проводить сертифіковані курси з етики використання ШІ.

Міжнародна співпраця та євроінтеграційні процеси

Важливим вектором діяльності НААУ є зміцнення міжнародних зв'язків. Україна, отримавши статус кандидата на членство в ЄС, зобов'язана привести інституційні механізми захисту прав людини у відповідність до європейських стандартів. НААУ активно співпрацює з Радою адвокатських та правничих товариств Європи. Зокрема, діяльність асоціації спрямована на захист українських адвокатів за кордоном, які змушені були виїхати через війну. Програми підтримки та створення представництв НААУ в країнах Європи дозволяють зберігати професійні зв'язки та надавати допомогу українським біженцям.

У березні 2026 року Україна стала 28-ю країною, що підписала Конвенцію Ради Європи про захист професії адвоката. Це закріплює українську адвокатуру в європейському правовому полі.

Міжнародне визнання українських адвокатських свідоцтв та спрощення процедур доступу до іноземних ринків правничих послуг залишається одним із пріоритетних завдань.

Професійна етика та незалежність адвокатури

Викликом сьогодення залишається спроба ототожнення адвоката з його клієнтом. Зросла кількість обшуків та слідчих дій щодо адвокатів. Тільки за один місяць 2026 року Комітет захисту прав адвокатів зафіксував десятки втручань у діяльність. НААУ в межах своєї діяльності постійно наголошує на неприпустимості такого підходу, особливо у справах, що мають значний суспільний резонанс або стосуються національної безпеки. Також актуальним є питання реформування профільного законодавства. Позиція НААУ полягає в тому, що будь-які зміни до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» повинні проходити широке обговорення з професійною спільнотою та відповідати висновкам Венеційської комісії.

У зв'язку з євроінтеграційними зусиллями України актуалізувалося обговорення етичних принципів відповідно до стандартів Ради Європи, а саме вироблення спільного кодексу етики для адвокатів, прокурорів і суддів. Ще у 2018 році Рада адвокатів, Рада прокурорів і Рада суддів ухвалили резолюцію «Професійна етика правосуддя», в якій визнали доцільним формування єдиних стандартів професійної етики у сфері правосуддя. Однак, відповідно

до сучасних умов функціонування адвокатури єдиний для суддів, адвокатів і прокурорів етичний кодекс може існувати лише в загальному вигляді. При конкретній реалізації правил поведінки та наслідків їх порушення будуть переважати відмінності, які випливають із правової природи професійних обов'язків.

Діяльність адвокатури в умовах сучасних правових, соціальних та економічних трансформацій

У 2025–2026 роках відбулося скасування Господарського кодексу та заміна радянського Житлового кодексу. Для адвокатів це означає необхідність перенавчання та формування нової практики. Також виникла нагальна потреба в адвокатах, що спеціалізуються на міжнародному компенсаційному механізмі за збитки від війни та роботі зі Спеціальним трибуналом щодо злочину агресії.

Кадровий дефіцит та міграція, спричинені війною, зумовили те, що велика частина адвокатів залишається за кордоном або мобілізована, що створює дисбаланс у доступі до правосуддя в окремих регіонах, зокрема прифронтових і прикордонних.

Дослідження та збереження історичної пам'яті української адвокатури

Вивчення та поширення знань про історичну спадщину адвокатури України, вшанування видатних адвокатів минулого залишаються важливими інструментами популяризації професії та збереження історичної пам'яті. Основним напрямком роботи Центру досліджень адвокатури і права НААУ зберігається науково-дослідна діяльність у галузі історії адвокатури і права, проведення наукових досліджень та публікація монографій і науково-популярних видань з історії адвокатури. Найновішим виданням Центру стала книга «Адвокат Антін Горбачевський та його доба». Це науково-популярний нарис про життя і діяльність адвоката Антона Горбачевського до 170-річного ювілею діяча, який написав тернопільський правозахисник Олександр Степаненко.

Провідними напрямками роботи Центру в галузі популяризації знань про історію адвокатури України є співпраця з навчальними закладами: коледжами та університетами та відкриття на їх базі Кабінетів-музеїв і навчальних аудиторій на честь видатних адвокатів.

У 2026 році запрацював сайт Центру досліджень адвокатури і права НААУ, що є підмайстром НААУ. На платформі зібрана інформація з історії адвокатури України і напрацювання Центру з наукової, методичної, популяризаційної діяльності за усі роки існування.

Протягом 2025 – 2026 року було відкрито: навчальну аудиторію «Історії адвокатури України» у Національному університеті «Львівська політехніка», навчальну аудиторію імені адвоката Валентина Садовського на базі Юридичного Інституту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, навчальну аудиторію імені адвоката Євгена Олесницького у Стрийському фаховому коледжі Львівського національного університету природокористування, Кабінет-музей історії адвокатури Стрийщини на базі ДНЗ «Вище професійне училище №8 м. Стрия», навчально-наукову лабораторію адвокатської діяльності в Національному університеті «Запорізька політехніка». У 2026 році буде укладено

меморандуми про співпрацю та відкрито навчальні аудиторії у Державному податковому університеті (м.Ірпін) та Університеті митної справи та фінансів (м.Дніпро).

Отже, адвокатура України на сучасному етапі демонструє високий рівень стійкості та адаптивності. Незважаючи на виклики війни, успішно реалізується стратегія цифровізації, посилюється міжнародний авторитет української адвокатури, забезпечується якісне підвищення професійної кваліфікації. Майбутнє інституту адвокатури залежить від збереження принципу самоврядності та здатності держави гарантувати безпеку та професійні права адвокатів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Офіційний сайт Національної асоціації адвокатів України. Розділ «Діяльність». URL: <https://unba.org.ua/activity>
2. Звіт Комітету захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності НААУ за 2024 рік. URL: https://admin.unba.org.ua/assets/uploads/files/Komitety/Committee%20report/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%83_%D0%97%D0%9F%D0%90.pdf
3. Гвоздів В. Незалежність адвокатури вимагає постійного навчання. URL: <https://unba.org.ua/publications/11538-nezalezhnist-advokaturi-vimagae-postijnogo-navchannya.html>
4. Гвоздів В. Спільний кодекс етики? Про межі можливого для суддів, прокурорів та адвокатів URL: <https://unba.org.ua/publications/11578-spil-nij-kodeks-etiki-pro-mezhi-mozhlivogo-dlya-suddiv-prokuroriv-ta-advokativ.html>
5. Офіційний сайт Центру досліджень і права НААУ URL: <https://history.unba.org.ua/>
6. Самоврядність у фокусі, зовнішнє врядування – поза межами: підгрупа систематизує підходи URL: <https://unba.org.ua/news/11515-samovryadnist-u-fokusi-zovnishne-administruvannya-poza-mezhami-pidgrupa-sistematizue-pidhodi.html>

УДК 340.12:004.8

Banakh S. V.

*J.D., Prof., Department of Criminal Law and Procedure
West Ukrainian National University,*

Kovalchuk O. Ya.

*J.D., Assoc. Prof., Theory of Law and Constitutionalism Department
West Ukrainian National University*

THE ARCHITECTURAL LOGIC OF LAW IN POST-REALITY CONDITIONS AS A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR THE MODERNISATION OF THE LEGAL SYSTEM

Contemporary legal discourse finds itself in a state of conceptual tension, driven by a crisis of foundational categories that were formed under fundamentally